

MŰSZAKI KÖNYVTÁROK *irják*

BORSOD MEGYE MŰSZAKI KULTURÁLIS HELYZETE.

Ez év május 20.-án Borsod megye társadalmi szervezetei ankétot rendeztek a megye műszaki kulturájának fejlesztése érdekében. A megbeszélés napirendjén a megye műszaki könyvtárainak fejlesztési problémái, valamint a termelő és kutató munkát segítő dokumentációs tevékenység jövőbeni feladatai szerepeltek.

A megye rohamos fejlődése - hasonlóan az egész ország ipari fejlődéséhez - a felszabadulás után kezdődött meg. Borsod megye természeti kincseivel a korszerű nehézipar megteremtésének egyik legjelentősebb bázisa. Budapest nehézipari üzei mellett itt alakultak ki a legnagyobb ipartelek, amelyek szent, energiát és gépeket adnak az országnak. Régi nagyüzemek, mint az Ózdi Kohászati Üzemek, a Lenin Kohászati Művek, a Dimávag Gépgyár stb. hatalmas árnyokban bővültek. Termelésük a régebbinek többszöröse. Ugyanilyen mértékben fejlődtek a bányák is, ahol a lehetőségek szerint a fárasztó és kis termelékenységű kézi munkát felcserélték a korszerű nagy termelékenységű gépi munkával. Új iparágak is létesültek, mint az építőipar, az energiát termelő nagyszabású hőerőművek /Kazincbarcika, Tiszapalkonya/, továbbá vegyipari üzemek, mint a Borsodi Vegyiművek, Tiszavidéki Vegyikombinát. Nagymértékben fejlődött még a közlekedés és nem utolsó sorban a mezőgazdaság gépesítése is. Az ipari létesítményekkel párhuzamosan fejlődtek az ipari gócpontok, első sorban Miskolc, ahol egész új városnegyedek alakultak, továbbá Ózd, Kazincbarcika, Tiszapalkonya stb., amelyek közül nem egy új várossá fejlődött. Borsod megye területén jelenleg 72 662 ipari munkás és egyéb dolgozó él, ezekből 7391 műszaki és 6870 egyéb alkalmazott, akik kb. 160 telephelyen vagy üzemben dolgoznak. Egyedül Miskolcon 40-42 000 az üzemi munkások és műszaki dolgozók, valamint 24-25 000 a mezőgazdasági szakmunkások száma.

E nagyarányu ipari és egyéb fejlődésből természetszerűleg következnek a megye műszaki kultúrájának ugyanilyen mértékű fejlődése is. De a számottevő eredmények ellenére ezen a téren még elég komoly elmaradás tapasztalható. Nagy elmaradottságot kellett itt behoznunk, és még igen komoly feladatot jelent utolérni a fejlett ipari országok színvonalát. Mindez nem képzelhető el komoly alapokra fektetett iparfejlesztési kutatások, kísérletek, valamint új korszerű munkamódszerek széleskörű bevezetése nélkül. Ezt a feladatot csak megfelelő, a korszerű tapasztalatokat feltáró műszaki irodalom segítségével lehet megoldani.

A felszabadulás előtt Borsod megyében szinte egyáltalán nem volt műszaki könyvtár. Az elmúlt 14 esztendő ezen a téren is változást és fejlődést hozott. Jelenleg minden nagy üzemben működik jelentős könyvanyagú műszaki könyvtár; ezek közül a legnagyobbak: az Ózdi Kohászati Üzemek, a Lenin Kohászati Művek, a Dimávg Gépgyár, a Borsodi Hőerőmű, az Észak-magyarországi Tervező Iroda könyvtára. A nagyüzemeken kívül a középüzemekben, sőt néhány kisebb vállalatnál is létesültek műszaki könyvtárak. Összesen 39 műszaki könyvtár van, amelyek közül 2000 kötetten felüli 17, 1000 és 2000 kötet között 4, 1000 kötetten aluli pedig 18. A műszaki könyvtáraknak együttesen mintegy évi 420 000 Ft a könyv- és folyóirat beszerzési kerete. Mindennek ellenére a megye és Miskolc város műszaki kulturális ellátottsága nem kielégítő, a műszaki könyvtárak jelenlegi állapotukban a nagyszámú szakmunkás gárda és műszaki dolgozó igényeit nem képesek kielégíteni. Oka ennek többek között, hogy a 39 könyvtár egyikének sincs megbízható, korszerű katalógusa, így a meglévő könyvanyagot nem tudják az olvasók rendelkezésére bocsájtani. Ennek következtében a könyvtárak kihasználtsági foka igen alacsony. Bizonyítják ezt az alábbi statisztikai adatok:

a műszaki könyvvállomány igénybevétele, olvasottsága országos viszonylatban 69 %, - Borsod megyében csak 25 %,

az egy kölcsönzött kötetre eső költség országos átlaga 13,- Ft,

Borsod megyében ennél jóval magasabb, 16,80 Ft.

Problémát jelent az is, hogy az említett üzemi szakkönyvtárak egyike sem nyilvános jellegű, így nem üzemi dolgozók csak korlátozott mértékben tudják igénybe venni. /Az üzem területére való bejutás nehézkessége, nyitvatartás

csak munkaidő alatt, az üzemek rendszerint a lakótelep vagy város központjától távol fekszenek stb./ Hozzájárul mindezekhez az, hogy még a legjobban kiépített üzemi műszaki könyvtár is csak az illető üzem termelési profiljának megfelelő irodalmat gyűjti, a vele rokon szakma vagy érintkező terület irodalmát már nem. Vonatkozik ez még fokozottabban a könyvtárak folyóirat állományára.

A megye műszaki könyvtárai még igen kis mértékben és csak szórványosan foglalkoznak dokumentációs tevékenységgel. Sulyosbitja ezt a tényt az, hogy az Országos Műszaki Könyvtárnak meglévő dokumentációs szolgáltatásait sem a műszaki dolgozók, sem a műszaki könyvtárosok nem ismerik eléggé.

A megye műszaki könyvtárainról adott kép nem volna teljes, ha nem emlitenénk meg a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtárát, és a II. Rákóczi Ferenc Könyvtárát. Az egyetemi könyvtár a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem alapítása utáni években létesült, az egyetem főépületében igen szűkös körülmények között nyert elhelyezést, és a város központjától 6-7 km távolságra van. Az előbb említettek következtében a 80 000 kötet szakkönyvvvel bíró nyilvános könyvtár a megye műszaki ellátottsága szempontjából mégsem jöhet számításba. Könyvállományának kb. 50 %-a a tanszékeken van, de ezekről a könyvtárnak sajnálatos módon megbízható nyilvántartása nincs. A II. Rákóczi Ferenc Könyvtár az egyetlen nagyobb nyilvános, központi elhelyezésű könyvtár a megyében, ahol a közművelődési irodalom mellett jelentős műszaki irodalom is található.

Miskolcon 1949-ben a Központi Technológiai könyvtár az Országos Műszaki Könyvtár elődje műszaki fiókkönyvtárát létesített, amely 1951-ig működött. A műszaki fiókkönyvtár évi könyvbeszerzési kerete 60 000 Ft, folyóirat beszerzési kerete 20 000 Ft volt. Külföldi vásárlásokra 15 000 devizáforintot biztosítottak számára. Fejlődését szemléltetően mutatja, hogy könyvállománya rövid fennállása alatt 400-ról 5000 kötetre emelkedett, amelyet mintegy 130 000 féle szabadalmi leírás, valamint 7000 műszaki fordítás egészített ki. Az utolsó év olvasótermi forgalma megközelítette a 17 000-et.

A II. Rákóczi Ferenc Könyvtár alakulásakor a műszaki fiókkönyvtár a megyei könyvtár részlege lett. Közművelődési könyvtár lévén - a műszaki állományt - nem fejleszthette kellőképpen, így ez a részleg lassan elsorvadt, és azóta nincs Miskolcon külön műszaki könyvtár. A megye ipari fejlődésével együtt mind nagyobb mértékben jelentkeztek a szakirodalmi igények, ugyanakkor viszont a könyvtár számára mind kevesebb lehetőség nyílt ezek megfelelő kielégítésére. Éven-

te mindössze 4-5000 Ft-ot tudott csak műszaki könyvek vásárlására fordítani, és az azelőtti 170-180 féle műszaki folyóirat helyett kb. 15-20 féle külföldi műszaki lapot járatni. Ez volt a helyzet 1956-ig. Ezt követően igyekezett a Rákóczi Könyvtár bizonyos mértékig előbb folyóiratállományát, majd az Országos Műszaki Könyvtár segítségével műszaki könyvállományát is növelni. Az 1956-os ellenforradalom következtében a könyvtár tervei, elgondolásai nem realizálódhattak. 1958-ban a könyvtár ismét felvetette ezt a kérdést, de eredménytelenül.

A jelenlegi ki nem elégítő helyzet megjavítása érdekében - az MSZMP márciusi határozata szellemének megfelelően - határozták el a megye társadalmi szervei a május 20-án megtartott műszaki ankét összehívását. A Szakszervezetek Megyei Tanácsa mellett működő Mérnök-Technikusi Tanács kezdeményezésére örömmel és készségesen működött közre a TIT, METESZ és a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár. Tevékenyen támogatta az ankét összehívását a Megyei Pártbizottság és a Megyei Tanács. Az ankéton a Megyei Pártbizottság képviselői, a Megyei Tanács elnökhelyettesei, a Művelődésügyi Minisztérium megbízottai, az Országos Műszaki Könyvtár főigazgatója, az Építésügyi Dokumentációs Központ igazgatója, a SZOT Mérnök-Technikusi Tanácsának tagjai, továbbá a rendező szervek vezetői jelentek meg. Az ankéton dr. Diószeghy Dániel kandidátus, a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem tanszékvezető tanára elnökölt.

Nagy számban vettek részt Borsod megye üzemének vezetői, főmérnökei, mérnökei, technikusai és műszaki könyvtárosai. A vitaindító előadást Jánszky Lajos, az Országos Műszaki Könyvtár főigazgatója, a koreferátumot Szőnyi László, a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár vezetője tartotta. A vita élénkségét és az ankét résztvevőinek aktivitását jelzi a 17 felszólalás. A felszólalók egyhanguan állást foglaltak az ankét összehívásának szükségessége mellett, továbbá amellett, hogy a megye műszaki kultúrájának helyzetével és továbbfejlesztésével foglalkozni kell. Jelentős mondanivalót tartalmazott Deme László /a Megyei Tanács V.B. elnökhelyettese/, Lukács János /az MSZMP Borsodmegyei Pártbizottságának munkatársa/, Jánszky Lajos /az OMK főigazgatója/, Német Béla /az EM. Dokumentációs Nyomtatványellátó Vállalat igazgatója/, Szőnyi László /a Rákóczi Könyvtár vezetője/, Mihályffy Gellért /OMI laboratóriumi főmérnök/, Nizsnyánszky Tibor /SZMT Mérnök-Technikus Bizottsága titkára/, stb. felszólalása, amelyeknek lényeges pontjai a határozati javaslatba nyertek bedolgozást.

A határozati javaslat szövegét az alábbiakban közöljük:

1. Borsod megye ipari jellegéből következően, továbbá a műszaki fejlesztés elősegítése érdekében az ankét résztvevői egyöntetűen szükségesnek tartják nyilvános műszaki könyvtári részleg létesítését a Rákóczi Könyvtár keretén belül 1962-ig. Felkéri a Művelődésügyi Minisztériumot, a megyei és városi Pártbizottságot, a megyei és városi Tanácsot, az üzemek igazgatóit, továbbá a rendező szerveket, hogy e feladat megvalósításához nyújtsanak segítséget.

2. Addig amíg ez létrehozható, a már most jelentkező műszaki igények jobb kielégítése érdekében szükséges a megye területén lévő műszaki könyvtárak közötti kooperáció kialakítása a Rákóczi Könyvtár irányításával.

3. A kooperáció terjedjen ki egyrészt megyénk műszaki könyvtáraiban meglévő könyv- és folyóiratállomány egységes feltárására és a Rákóczi Könyvtárban történő nyilvántartására központi könyv- és folyóiratkatalógus létesítésével, másrészt a jövőben beszerzendő irodalom összehangolására, valamint az együttműködő könyvtárak közötti könyvtárközi kölcsönzés megszervezésére. Az együttműködés teremtsen meg a dokumentációs munka kiszélesítését az üzemekben, felhasználva az Országos Műszaki Könyvtár és az Országos Mezőgazdasági Könyvtár dokumentációs szolgáltatásait. Ahhoz, hogy ezt a Rákóczi Könyvtár megvalósíthassa, létszámát műszaki képesítésű dolgozókkal kell bővitenie.

4. Megyénk műszaki könyvtárai komoly műszaki könyv- és folyóirat állománnyal rendelkeznek, azonban a szakszerűtlen feltárás következtében nem tudják megfelelően segíteni az üzemek termelőmunkáját. Az MSZMP március 6-i határozatának megvalósítása érdekében szükséges, hogy a vállalatok vezetői biztosítsák a megfelelő személyzeti és elhelyezési feltételeket. Ennek érdekében az egyes vállalatok kössenek szerződést a Rákóczi Könyvtárral, amely segítséget nyújtana a korszerű könyvtári munka kialakításához.

5. Az értekezlet felkéri az Országos Műszaki Könyvtárat és az Országos Mezőgazdasági Könyvtárat, hogy adjanak támogatást a Rákóczi Könyvtárnak a 2-4. határozati pontokban megjelölt feladatok megvalósításához.

6. A Rákóczi Könyvtár, az Országos Műszaki Könyvtár segítségével biztosítsa a műszaki könyvtárosok továbbképzését."

+++

A megye társadalmi megmozdulása hasznos és eredményes volt, most már a legközelebbi feladat a határozatok közös erővel való megvalósítása. Befejezésül idézünk Deme Lászlónak, a Megyei Tanács VB. helyettesének szavaiból: "A végre-

hajtóbizottság nevében kijelentem, hogy a javaslatok elfogadhatók, és azok megvalósítását költségvetésileg is biztosítani fogjuk."

Fazekas István

- x - x -

A BORSOD MEGYEI ÉPÍTŐIPARI VÁLLALATOK KÖNYVTÁRI
ÉS DOKUMENTÁCIÓS FEJLESZTÉSE A II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI KÖNYVTÁRRAL KÖTÖTT SZERZŐDÉS ALAPJÁN.

Az Építésügyi Dokumentációs Központ az Építésügyi Minisztérium felügyelete alá tartozó vállalatok szakkönyvtárainak és műszaki tájékoztatásának rendezésére törekedve, még az előző cikkben ismertetett ankét előtt megvizsgálta, és feltárta a Borsod megye területén működő 13 EM vállalat szakkönyvtárának, szakkönyvtartótségének és műszaki tájékoztatásának helyzetét, s az ankét nyomán arra a következtetésre jutott, hogy saját tevékenységének és a Megyei Könyvtár kezdeményezésében kifejezésre jutó helyi törekvésnek összehangolásával eredményes és hatékony együttműködés alakítható ki. Ennek mielőbbi megvalósítása érdekében - szem előtt tartva az MSZMP Központi Vezetőségének a munkaszervezési helyzetével és a SZOT II. Kongresszusának a műszaki fejlesztéssel kapcsolatos határozatait - az Építésügyi Dokumentációs Központ /ÉDK/ és a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár /MK/ az alábbi szocialista szerződést kötötte:

1. A MK vállalja, hogy az ÉDK által kidolgozott egységes irányelveknek megfelelően közreműködik a Borsod megyei telephelyi építésügyi vállalatok, üzemek szakkönyvtárainak szervezésében és fejlesztésében. E célból a szakkönyvtárakat a MK munkatársai havonta egyszer meglátogatják, és szervezésüket helyszíni módszertani tanácsadással segítik, illetőleg az ÉDK felhívásá alapján hozzájuk forduló vállalatok szakkönyvtáraosainak módszertani támogatást nyújtanak.

2. Az ÉDK vállalja, hogy a fenti szakkönyvtárakkal kapcsolatos adatait a MK rendelkezésére bocsátja, és a szakkönyvtár-szervezési munkához operatív irányító és segítő támogatást nyújt.